

DUMAĆ (63) *vb impf*

inf dumać (10). ◇ *praes 2 sg* dumasz (5). ◇ *3 sg* dumà (8). ◇ *1 pl* dumamy (1). ◇ *3 pl* dumają (19). ◇ *praet 3 sg m* dumął (3). *f* dumala (1). ◇ *3 pl m pers* dumali (4). ◇ *fut 3 sg m* będzie dumął (1). ◇ *con 3 sg m* by dumął (2). ◇ *1 pl m pers* by(s)my dumali (1). ◇ *3 pl m pers* by dumali (1). ◇ *part praes act* dumając (7).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Myśleć, rozmyślać, sądzić, mniemać, utrzymywać; twierdzić; zamysłać, zamierzać; cogitare, defigere a. intendere animum in aliquid, figere mentem, occupare animum in aliqua re Cn (54) : LeoPrzepSamb b4v; Co áczkolwiek żydowie zgoła do Sálomoná ciągną/ iednák to Sálomonowi nie może być przypifano/ ták iáko oni dumáią. CzechRozm 177, 87, 110v, 115, 141; CzechEp 16, 303; ZbylPrzyg A3v.*

dumać co (3): Ktore mieyfcá tego/ włafne iest wyrozumienie: chociaż o nim co inżego X. K. duma. CzechEp 305; NiemObr 118. Cf »dumać co cielesnego«.

dumać wedle czego (2): Coś też zacnieyższego y łzczęliwższego piánim śwym znaczy/ niżli oni wedle zdania śwego dumáią. CzechRozm 118v, 115.

dumać z czego o czym (1): iż on łyn Boży/ (o ktorym oni z Filozofiey/ á nie z łłowá Bożego dumáli: ktory by to tám miał być/ niż łię Iezus Chriřtus z Duchá ś. poczał [...]) CzechEp 242.

dumać czym (2): GlabGad C5; Tymi łłowy Páweł ś. wřzytkie ludzkie dumy/ ktoremi o inży^m fundámenćie dumáią/ zbija NiemObr 33.

dumać z kim (3): ForCnR C2; Abo Więć muřzą dumać z Stánkárem y z Zydmi/ że prořthy człowiek Kryřtus iest nam dan. GrzegRóżn B3v; CzechRozm 37.

dumać o czym (14), o kim (10) (24): tám ná on czás nie widział Moyżesz ani łyná Bożego/ o ktorym ty dumasz/ ani Bogá łámego CzechRozm 50, 48v, 57, 65v, 134v, 167, 236; Ktore mieyfcá tego/ włafne iest wyrozumienie: chociaż o nim co inżego X. K. duma. CzechEp 305, 190, 197, 218, 225, 241 (11); [oni ojcowie pierwszy nigdy] o iednákiey czći/ chwale máieftacie Oycá z łynem nie dumáli NiemObr 127, 33, 41, 103, 118, 119.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: jakoby (1), że (2), żeby (5)] (8): GrzegRóżn B3v; y ták łobie dumáli żeby on Ian ponurzyćiel nim [Eliaszem] był CzechRozm 147v, 65v, 174, 218v; Muśi podobno complety łwe pořtne niedbále odpráwowác: ábo ták dumać/ żeby cudzoźiemći nie byli ciáłem iego? CzechEp 59, 197, 222.

Zwroty: »cielesnego co dumać« (1): Ale więc choć by tám chciał kto cíeleřnego co dumać/ iednák tu gdzie ták mowi Prorok/ niewiem co wyduma. CzechRozm 119v.

»głupie dumać« (1): cześć obrázu Páná Chriřtuřłowego iest cześć P. Chriřtuřłowá/ á nic nie wymuie czći y chwały iego: iáko głupie dumáią odřzczepieńcy. WujNT 869

»dumać sobie, z sobą« (7 : 2): Zęby [wilk] ze krwią wypluwáiąc/ Mowił tákó łobie dumáiąc. BierEz L2v, I; Y ijmię [młodzieniec] s łobą dumać: Czo iá ma^m łie radźicz takowych łudźi? ForCnR C2; CzechRozm 147v, 218v; CzechEp 190; Nie zákázuieć Pan tymi łłowy ładźić wrzędowi/ [...] (iáko łobie dumáią Nowokrczeńcy) WujNT 30, 607; Ták łobie dumał/ y ták oknem łię wychylił/ Tuřząc że nie wyłoko KlonWor 43.

»dumać na swym umyśle« (1): A což yełfcze o złothy yeden álbo kilkádzyełiat/ zápámyętałby łie podobno [*Polak*] y wpádłby w rołpácł/ dumáyąc ták tho ná łwym vmyłfe/ a cožby to zá nakład [*na naukę dzieci*] myał być *GliczKsiąż* M2v.

Szeregi: »dumać a mnimać« (1): Bowiem mocz dułzna kthorą ona дума á mnima, ięft wyłłzey w głowie nad członkiem vkułzenia. *GlabGad* C5.

»dumać abo rozumieć« (1): kto łię tey rzeczy/ to ięft/ budowánium zboru páná Chrıftułowe^{mv}/ pilnie przypátrzy/ [...] nie będzie ták głupim/ áby miał/ o iákim inłzym fundámenćie dumáć ábo rozumieć/ nád Iezulá Chrıftulá *NiemObr* 33.

»dumać i twierdzić« (1): A cožby to był zá dowod ie^{go}? vkázowác zácność tego nád Anioły/ ktery ięft Aniołow łtworzycielem? iáko ty y z drugimi dumalłz y twierdziłłz. *CzechRozm* 37.

2. Wymyśláć, knowáć; *machinari, moliri* *ModrzBaz* (8) :

dumać co (6): ten mi łię zda być winien obráżenia máiełtatu/ kto przeciwko Pánu/ ábo przeciwko Vrzędowi [...] vczyłnił co złą zdrádu/ [...] áby co tákiego dumáł [*molitusve fuerit*]/ łkądby teráznieyłzego Rzeczyłpolitey połtánowienia/ ábo zwátenie/ [...] ábo ku gorłzemu odmiáná vrość mogłá. *ModrzBaz* 82; *CzechRozm* 117. Cf *Zwroty*.

dumać komu (1): Dumáł łobie táko mowiac: Iużci mam ná Pánią drogę *BierEz* C3.

Zwroty: »niełewne rzeczy думаć« (1): Bo kto tráci co w ręku ma/ A niełewne rzeczy дума: Tákieuć zmyłtu nie słtawa *BierEz* H3.

»co niełrzyjacielłskiego [*przeciwko komu*] думаć« (1): á niertzebá łię tego nigdy dopułzczáć/ áby mieli [*ludzie postronni*] przyczynę iáku/ dla ktoreyby co niełrzyaciellłkie^{go} przeciwko nam dumáli [*aliquid hostilemoliendi*]. *ModrzBaz* 102v.

»dumać sobie, z sobą« (1 : 1): Ezop idąc z łobą dumáł/ Iákbym to rzádnie łpráwić miał *BierEz* C4v, C3.

»dumać złość, co złego« (1 : 1): á ono iáko rozumiełłz iż tá máłzkárá dawa włzytkim łudźiam złośćiwym wolność/ думаć co złego [*machinandi aliquid mali*] á ná zdrádzie táiemnie co czynić? *ModrzBaz* 36; *BudBib Prov* 14/22.

3. *Zamyśláć się, zastanawiac się; zwlekać [co]* (1) : Tákże mowi Anániáłz do Páwłá: Teraz ięłfcze co dumalłz [*quid moraris PolAni Act 22/16v*]? włtań á ponurłł łie *CzechRozm* 257v.

Synonimy: 1. *mnimać, rozumieć*; 2. *knowáć, knuć, wymyśláć*.

Formacje współrdzenne: *podumać, wydumać, zadumać się*.

Cf **DUMAJĄCY, DUMANIE**